

Mozart varázsa

Ahogy kezdődött...

1980 körül történt. Akkor a jezsuiták által vezetett tokiói Sophia Egyetem teológiai karának voltam tanára. Japánban április a tanév kezdete, úgyhogy az egyetemhez vezető út mellett sorakozó hatalmas vadcseresznyefák éppen a tanév megnyitásakor állnak hófehér virágpompában. Ilyenkor az új elsőévesek, körülbelül kétezren, izgatottan vonulnak a cseresznyefák alatt az egyetem nagyterme felé, hogy részt vegyenek a tanévnnyitó ünnepélyen. A fiúk fekete öltönyben, a lányok színpompás kimonóban.

Az egyetem rektora, aki abban az évben az olasz jezsuita, Giuseppe Pittau (későbbi érsek) volt, lelkes megnyitó beszédet tartott. Pittau nemcsak széles műveltségű, rendkívül okos ember volt, hanem kiváló szónok is. Az ünnepélyen résztvevő tanárok és diákok feszült figyelemmel hallgatták beszédét. Beszédében a következő mondat ütötte meg fületem: „Egyetemünkön kiválóan fejlesztjük növendékeink értelmét, de nem fordítunk elég gondot érzelmi világuk gazdagítására. Pedig a teljes emberhez hozzátartozik nemcsak a kiművelt értelem, hanem a kifinomult, gazdag érzelem is. Szeretném, ha a diákok érzelmi világának művelésére egyetemünk a jövőben nagyobb gondot fordítana.”

Nem hiszem, hogy a rektornak valami konkrét terve lett volna e kíváncsi megvalósítása érdekében, de nekem hirtelen a következő gondolatom támadt: „Az ember érzelmi világát mi sem gazdagítja és finomítja jobban, mint a szép zene. A legszebb zene pedig Mozarté!” El is határoztam nyomban, hogy meghirdetek az egyetemen egy szabadon választható kurzust Mozart zenéjéről.

Elég nagy merészség volt részemről, hiszen nem vagyok zeneszakértő, szakterületem a teológia. Gyerekkoromban tanultam ugyan zongorázni, de nem vittem benne sokra. Viszont, mentségemre szolgál, hogy muzsikás családban születtem és nevelődtem. Édesapám nagyon szépen zongorázott. Büszkén mondogatta nekem, hogy magától Bartók Bélától tanult zongorázni. Édesanyám lány korában az Operaházban énekelt. A zene szeretete hozta össze szüleimet, és – bár egyikük sem volt hivatásos zenész – családjukban mindig nagy szerepet játszott a muzsika. Gyerekkoromban nagy élményt jelentett, amikor apám este odaült a nagy Bösendorfer zongoránkhöz, és hosszú, vékony „zongorista-ujjai” nyomán megszületett a csodálatos muzsika. Kis sámlin ültem mellette, meg se mukkantam, csak elmerültem a zene óceánjába. Apám Mozart műveit ritkán játszotta. Legkedvesebb zeneszerzője Debussy volt. Egyszer mosolyogva mutatta nekem egy magyar zenekritikusnak neves magyar zongoristákról szóló cikkét, amelyben az egyik híres zongorista említése után a következő sorok álltak: „Rövidesen követte őt Nemeshegyi Tibor bámulatosan finom billentésével.” Apámat a „rövidesen követte őt” kifejezés mulattatta. „Úgy hangzik, mintha uralkodók egymásutánját sorolná fel” – mondta huncutul mosolyogva. Édesanyám, sajnos, beteges lett, amikor engem a világra hozott, így nem folytatta tovább az éneklést. De szerette nekem elmesélni az operák „librettóját”, és gyakran elvitt a pesti operaházba. Még most is emlékszem néhány nagyszerű előadásra.

Szüleim korai halála után léptem be a jezsuita rendbe, és ezzel számomra egy időre véget is ért a zenével való foglalkozás. Örökölt kottáimat magammal hoztam a noviciátusba, de jó novícius mesterem kijelentette, hogy ezekre itt nincs szükség, tegyem fel egy bicikli csomagtartójára, és adjam el egy antikváriumban. Kissé bánatosan meg is tettem, és úgy gondoltam, hogy ezzel véget is ért a zenével való foglalkozásom.

Japánban kezdett megváltozni a helyzet, amikor kaptam egy kis rádiót. Minthogy a japánok nagyon szeretik az európai klasszikus zenét, az egyik adón rengeteg klasszikus

zenedarabot lehetett hallgatni. Beethoven és Mozart a japánok két kedvence, ezért az ő műveik voltak a leggyakrabban hallhatók. Az egyik adó például két éven keresztül sorban közvetítette Mozart összes műveit, a gyermekkorában komponált menüettől kezdve egészen utolsó művéig, a *Requiem*ig. Amint esténként, napi munkám befejezésével, hallgatgattam ezeket a zenedarabokat, egyre inkább megszerettem Mozart zenéjét. Valahogyan rokonnak éreztem az ő világát az enyémmel. Azt is éreztem, hogy az ő zenéje békét, vidámságot és megnyugvást ad az embernek. Így aztán szinte magától jött az elhatározás: a diákok érzelmi világának gazdagítása céljából együtt fogom hallgatni Mozart zenéjét azokkal a diákokkal, akiket ez érdekel. Nekem is élvezet lesz, és nekik is jót fog tenni.

Amikor az első kurzust hirdettem meg, 50–60 diák jelentkezett rá. De a kurzusnak híre ment. A következő évben már több mint száz hallgatóm volt. Át kellett tenni az órákat egy nagyobb tanterembe. Az utána következő évben pedig – mit ad Isten? – több mint ezren iratkoztak be a kurzusra. Persze az lett az eredmény, hogy nem fértek be egy tanterembe se. Minden pad zsúfolt volt, a padlón is ültek, hátul pedig álltak. Így persze nem lehetett rendesen órát tartani, és ezért a következő évektől kezdve számítógéppel lett kisorsolva az a 350 növendék, akik befértek a nagy, lépcsős tanterembe.

Így ment ez aztán évről évre, tíz éven keresztül. Az órák háromnegyed része azzal telt el, hogy hallgattuk Mozart zenéjét. Az óra elején kiosztottam a soros Mozart művekről szóló sokszorosított magyarázatot, amelyet a kiváló japán Mozart-kutató, Szakka Keiszei könyvéből másoltam ki. Emellett egészen egyszerű magyarázatokat fűztem az egyes zeneművekhez, a táblára krétával írtam fel a mű egyes részeinek megjelenését, és néha kacskaringós vonalakkal igyekeztem érzékeltetni a zene hullámvázát. A vizsga abból állt, hogy mindenkinek a feladott témáról hat oldalas házi dolgozatot kellett írnia. A témák, például, ilyenek voltak: „Mit mond nekem Mozart zenéje?“, „Öröm és szomorúság Mozart zenéjében“, „Rend és szabadság Mozart zenéjében” stb.

Bizony fáradságos dolog volt sok száz japán nyelven írt dolgozatot elolvasni. Pláne, amikor egyes lelkes Mozart-rajongó diákok nem hat, hanem húsz oldalas dolgozatokat írtak. De a dolgozatok olvasása mindig megerősített abban, hogy a következő évben is folytassam a kurzust. Mert láttam, hogy Mozart zenéjének a hallgatása milyen jót tett ezeknek a fiataloknak, akik közül sokan eddig klasszikus zenét sohasem hallgattak. Friss füllel hallgatták Mozartot, és olyan mélységeket hallottak ki belőle, amelyek még nyugati zenekritikusoknak is dicséretére váltak volna. Össze is gyűjtöttem minden évben a legjobb dolgozat-részleteket, és ezekből könyv is született *Japán fiatalok Mozartja* címmel.

Japán fiatalok Mozartja

Íme néhány ízelítő az írásaikból:

„Rájöttem, hogy Mozart zenéjének nagyon nagy befogadó tere van Japánban. Azt hiszem, ez azért van, mert két érintkezési pont létezik Mozart és a japánok között. Az egyik az, hogy Mozart zenéje egyszerű és világos, és mégis valami álom is van benne. A másik pedig az, hogy Mozart zenéjében is, a japán mentalitásban is valami könnyed melankólia uralkodik. Ez a melankólia nem világfájdalom. Mosoly is rejtőzik benne. Sőt még egy kis öröm is. Az életnek öröme.”

„Amikor Mozart zenéjét hallgatom, mély, tágas, óriási nagy valami lágyan átölel és megvigasztal. Nem kell erőlködnöm. Jól érzem magam. Körülöttem a zongora, a hegedű hangja elszuhog, akárcsak a fák leveleit ringató szelíd szellő. Hirtelen úgy érzem magam, mintha fűszál lennék egy szép, napos réten, és magam is hajladoznék a szellőben és a napsugárban. Semmire se gondolva úszkálók a hangokban, és boldognak érzem magamat.”

„Mozart zenéje olyan, mintha pillangó röpdösne boldogan és szabadon valami végtelen térben, melyet nagy szeretet ölel át.”

„Mozart zenéje olyan, mint a minket átölelő szellő, a minket melegítő napfény, az éjszaka csendje, a hajnal frissessége. Ez a zene természetes bizonyossággal, minden erőlködés nélkül született.”

„Amikor Mozart zenéjét hallgatom, nyár eleji rét jut eszembe. Ezerszínű kis virágok nyiladoznak rajta. Ízes a levegő. Kellemes szellő borzolja hajamat. A fák is, a fű is, a rovarok is, a madarak is, a felhők is, a föld és a kövek is, mindaz, ami ott van, minden erőlködés és hazudozás nélkül éli a legteljesebben a maga életét. Mindaz, ami ott él, boldogan örül létének.”

„Mozart zenéje az élet örömét adja meg nekünk. Elfelelteti a bánatot, a szomorúságot, a szenvedést. Bátorságot ad az élethez. Az emberi életben menthetetlenül sebeket kapunk, elvesztjük reményünket. Akkor leljük meg az élet igazi örömét, ha ezeken felülemelkedünk. Mozart zenéje éppen ezt mondja el nekünk.”

„Mozart zenéje nekünk az életet mondja el. Ez az élet az ős-élet nagy áramlatához tartozik. Nem bajjal terhelt élet, hanem örömmel és hálával teli élet. Nagyszerű ajándékként megélt, ragyogó élet. Nem búsongó élet, hanem gondtalan, szabad élet.

Mozart zenéje azonban nemcsak az életet, hanem a halált is elmondja nekünk. De ez a halál nem csak fájdalmas, bánatos valami. Mozart zenéje ugyanis az életet és a halált is magába foglaló és azt meghaladó ember-létet mondja el nekünk. Azt az emberlétet, amelyet Isten teremtett, és Isten szeretete ölel át. Isten minden nyomorúságunkat átöleli, ránk mosolyog, mindent megbocsát, és szeret bennünket, nyomorúságos embereket. Mozart zenéje, hogy úgy mondjam, ennek a bennünket teljesen átölelő Istennek a szavát, Isten szívét mondja el nekünk. Úgy gondolom, hogy Isten Mozarton és az ő zenéjén keresztül saját szeretetét adja nekünk. Mozart zenéje megvigasztal, felbuzdít. Nekünk, ebben a világban élő embereknek, az élet örömét, nagyszerűségét hirdeti. Ugyanakkor azt is elmondja, hogy a halál által az élet nagy folyamába térünk vissza, és így megment a halálfélelemtől. Ez a zene egész természetesen és közvetlenül valami nagyot, szentet, az Istentől jövő szeretetet mondja el szívünknek.”

Mi lehet Mozart zenéjének a varázsa, hogy ilyen élményeket ad 18–20 éves japán fiúknak, lányoknak? Alig van köztük keresztény, és Mozart zenéjében mégis megérik, meghallják az Isten szeretetét!

Mozart zenéje az élet éneke - mondják nekünk ezek a fiatalok. Komoly tudósok írják, megfigyeléseik alapján, hogy melegházban jobban érnek a paradicsomok, ha Mozart zenéjét sugározzuk nekik. Orvosok ajánlják, hogy az áldott állapotban levő anyák Mozart zenéjét hallgassák, mert meghallja magzatuk is, és ez jól tesz fejlődésének. Milyen csodálatos varázsa lehet ennek a zenének, hogy ilyen hatása van?

A zene misztériuma

Persze, az is nagy misztérium már, hogy mi a zene. Sok magyarázatot olvastam róla, de egyik sem elégített ki. Persze, én sem tudom megmondani, hogy mi a zene. Annyi biztos, hogy a zenéhez kellenek anyagi légrézgések által közvetített hangok, amelyeket fülünkkel fogunk fel, de a zene valamennyi művészet közül a legszellemibb. Sajátos kapcsolata van a matematikával, hiszen az egész számú törtek viszonyában álló hanghullámokat halljuk harmóniának, a nem ilyeneket pedig diszharmóniának. A kétszeres frekvenciájú hanghullámot pedig ugyanannak a hangnak halljuk (oktáv!), csak magasabb hangfekvésben. A fül nem tud számolni, és mégis így kapcsolódik a zene a számokhoz! Nem véletlen, hogy a nagy zeneszerzők jól értettek a matematikához is. A kis Mozartról mondják, hogy gyerekkorában számtanpéldákkal firkálta tele lakásuk falait.

Mi tehát ez a furcsa szellemi-anyagi valóság, amelyet zenének hívunk? Fül kell hozzá, és belső lélek, hogy zenévé legyen a zene. Hiszen a hanglemez vagy a hanghullámok még nem muzsika. A hanghullámok csak a zenét hallgató emberben válnak zenévé. Annyi biztos,

hogyan a zene: adomány, kegyelem. Mozart volt a leginkább meggyőződve arról, hogy bámulatos zenetehetsége Istentől kapott adomány. Ezért nem is volt soha gögös és beképzelt, és tudott szívből örülni annak, ha másoknak zenéjével örömet okozott.

Talán azzal tudunk még egy lépéssel közeledni a zene misztériumához, ha felfigyelünk a zene, a gyermekség és a szeretet kapcsolatára.

„Ha nem leszek olyanok, mint a gyermekek...”

Mozart egész életében, jó értelemben, gyermek maradt. Tudott sírni, keservesen, mint a gyerekek, de gyorsan meg is vigasztalódott, mint a gyerekek. Csodálkozunk, amikor, például, a tragikus *D-moll zongoraversenyt* (K 466), vagy a még tragikusabb *G-moll vonósötöst* (K 516) egy-egy kis vidám témával fejezi be. Mintha azt mondaná: „Igen, borzasztó nagy baj történt. De most már sírtunk eleget. Bízunk rá mindent a jó Istenre, mert Őrá nyugodtan mindent rá lehet bízni, és aztán ne vessünk egy nagyot.”

Ez a beállítottság jellemzi Mozart egyházi zenéjét is. Kurzusomban minden rendszer nélkül válogattam össze Mozart műveit. Úgy gondoltam, hogy az ő szabad zenéjéhez ez a szabadság illik. Így hát sorra kerültek Mozart miséi, és egyéb egyházi zenedarabjai is. Diákjaim számára ez a „vallásos zene” óriási meglepetés volt. Így írtak erről:

„Amikor eddig a ‘vallás’ szót hallottam, valami sötét, komor, másokat kizáró dolognak a képe merült fel bennem. De amikor Mozart miséit hallgattuk, úgy éreztem, hogy vidáman indít előre és emel fölfelé. Úgy éreztem, hogy két nagy szárnya nőtt a tanteremnek, és repültünk, repültünk fel a magasba.”

„Eddig azt hittem, hogy a vallás valami ünnepélyes, nehezen megközelíthető dolog. Csodálkozásomra, ez a vallás-kép teljesen megváltozott bennem, amikor Mozart vallási zenéjét hallgattam. Csupa felszabadult derű vett erőt rajtam.”

Mozart vallási zenéje nyilván azért tesz ilyen benyomást, mert Mozart Istene a „der liebe Gott”, a „kedves, jó Isten”. Sokszor fordul elő az Isten szó leveleiben, és mindig a jó Istenről beszél. Ezért tudott ugyan szomorkodni és sírni, de soha kétségbe nem esett. Hiszen van Isten, mégpedig bennünket szerető Isten! Amikor Isten segítségét vagy bocsánatát kérő liturgikus szövegeket zenésít meg, már meg van győződve arról, hogy ez a kérés meghallgatásra talált.

Csodálatosan mutatják Mozart örök gyermekségét az életének utolsó két évében született zeneművek, amelyekről Henri Ghéon méltán mondta, hogy a „seconde naïveté” (második naivitás) alkotásai. Már nem a gondtalan, tapasztalatlan ifjú szólal itt meg, nem is a művészi tudását briliroztató érett muzsikos, hanem a „második gyermekkor” embere, aki levetett minden komplikációt, és visszatért az egyszerűséghez. Ilyen például utolsó zongorahangversenyének (B-dúr, K 595) záró tétele, ahol felhangzik a „Komm, lieber Mai, und mache die Bäume wieder Grün” dalocska melódiája (K 596). E dal olyan egyszerű, hogy az osztrákok, németek népdalként éneklik. Ilyen az *Esz dúr vonósötös* (K 614) andantéja, felejthetetlen dallamával, a *Varázsfuvola* Papageno-énekei, az „*Ave verum Corpus*” (K 618) kristálytisza szólamai, amelyeknél szebbet ember nem alkotott.

Isten szeretetének muzsikusa

Gondolom, fényt vet Mozart egész lelkivilágára és zenéjére a következő epizód. Egy alkalommal barátja, Gottfried von Jacquin megkérte, hogy írja be jegyzetfüzetébe nézetét arról, hogy mi teszi a zsenit zsenivé. Mozart ezt írta: „Nem a kiváló értelmi képesség tesz valakit zsenivé. Nem is a mély érzelmi gazdagság. Még ha valaki kiváló értelmi képességgel is rendelkezik, és amellet mély érzelmi gazdagsága is van, ez sem teszi őt zsenivé. A szeretet,

a szeretet, a szeretet: ez tesz zsenivé!” „Liebe, Liebe, Liebe, das macht das Genie!” Talán ez Mozart varázsának legmélyebb titka.

Alátámasztja ezt Mozart talán legszebb operájának, a *Figaro házasságának* fináléja. Ebben az operában mindenki ravaszkodik, mindenki rosszkodik. De a legrosszabb ember Almaviva gróf, aki felesége szobalányát, Susannát, éppen esküvőjének napján akarja házasságtörésre csalni. Végül is feleségének, Rosina grófnőnek, Figarónak és Susannának csalafintaságával kiderül a gróf turpissága. Az utolsó pillanatig még neki áll feljebb, és nagy „no, no” kiabálással tagadja meg Figarónak a megbocsátást. De amikor előlép Susanna ruhájában felesége, és így kiderül, hogy az előbb álruhás feleségét Susannának gondolván neki csapta a szelet, megrendül, és egy gyönyörű dallammal kér bocsánatot feleségétől: „Contessa, perdono, perdono, perdono!” Rosina válasza: „Én lágyabb szívű vagyok önnél, és igent mondok.” A jelenlevők templomi zenének is beillő kórossal fejezik ki ámulatukat és meihatottságukat. Végül pedig felzendül a gyors záró ének: „E bolond napot meglegedettségben és örömben csak a szeretet tudta befejezni!”

Az *Amadeus* című filmben Almaviva bocsánatot kérő szavainak dallama többször is felhangzik, és Salieri a következő találó megjegyzést fűzi hozzá: „Amikor az operaházban ez az ének elhangzott, az ott levők valamennyien feloldozást kaptak.” Tény, hogy Mozart operáiban nincsen ítélezés. Még a nagy gonosz Don Giovannira is mintha rámosolyogna, és a *Così fan tutte* hűtlen menyasszonyai is bocsánatot nyernek.

A szeretet üzenetét halljuk a *Varázsfuvola* csúcspontján is. Taminónak a végső próbát kell kiállnia: egyedül kell átmennie a tűz és a víz halál völgyén. De mellé szegődik Pamina, és ezt énekli: „Mindenütt a te oldaladon leszek. Én magam vezetlek téged. A szeretet vezet engem!” Miután pedig kettesben bántódás nélkül átmentek a két halál völgyön, felejthetetlen dallammal most már együtt éneklik: „A hang erejével boldogan mentünk keresztül a halál sötét éjszakáján.”

A szeretet vezet, a hang, a zene vezet. Nem azt mondja-e ez nekünk, hogy a zene: szeretet, és hogy az igazi zene szeretetből születik? A szeretet pedig, ahogy a Szentírás mondja: „Istentől van” (1Jn 4,7).

A négy hang

Van Mozart zeneműveiben négy hang: *do, re, fa, mi*, melyek végigvonulnak zeneszerzői működésén. *Do* és *re* egyszerű skála két felmenő, kezdő hangja. De aztán ugrik egyet a hang: *mi* helyett *fa*-t hallunk. Utána fél hangközzel visszasüllyed, nem a kiindulóponthoz, hanem a *mi* hanghoz. A dallam lebegve szakad meg. Utána jönnie kell még valaminek.

Először Mozart első szimfóniájának (E dúr, K 16) andantéjában jelennek meg ezek a hangok. Kilenc évesen komponálta. Titokzatosan, mintegy hajnali ködből emelkedik fel a kürtökön a négy hang. Felvetnek valamilyen kérdést, de még nincs rá felelet. Azután az első *Credo-misében* (K 192) hangzanak fel újra, mégpedig számtalanszor. Miközben a *Credo* „ágzatait” énekli a kórus, a legkülönbözőbb hangnemeken ismétlik a szólisták e négy hanggal azt, hogy *Credo, credo*: Hiszek, Hiszek. A *Credo* végén pedig, még egyszer, a csendbe veszően énekli a kórus: *Credo, credo*. És lebegően marad a dallam, befejezetlenül.

Újra megjelenik a négy hang a második *Credo-misében* (K 257), de most a *Sanctus, sanctus* szavakra. A kórus diadalmasan magasztatja e négy hanggal a szentséges Istent. Legközelebb a 33. *szimfóniában* (K 319) jelenik meg a négy hang. De különösen érdekes egy késői, *Esz dúr zongora-hegedű szonáta* (K 481), ahol a négy hang előbb a kifejtésben jelenik meg, és rendhagyó módon, újra megjelenik a kóda végén. Mégpedig itt nem áll meg a dallam lebegően a negyedik hangnál, hanem egy szinte magától értetődő, gyönyörű befejezéssel visszatér az alaphangra.

A négy hang apoteózisát azonban a 41. „Jupiter” szimfóniában (K 551) éri el. Már a menüett triójában erőteljesen felhangzik a négy hang, de a zárótételben dicsőül meg igazán. A tétel halkan kezdődik a négy hanggal, folytatódik más hangokkal, de a négy hang újra meg újra, és egyre erőteljesebben tör előre. Mikor pedig már azt hinnénk, hogy a tétel végéhez értünk, néhány titokzatos diszharmonikus hangzat után, a kürtök hatalmasan felharsognak, és jön fuga formájában a négy hang, áradva, zengve, egészen a diadalmas befejezésig. Hatalmas terek és égitestek mozognak ebben az egész szimfóniában, különösen pedig a mindent megkoronázó utolsó tételben.

Mozart egyéb műveiben is rejtőzködik ez a négy hang, de a fent felsorolt ötöt hallgattattam meg növendékeimmel, és röpdolgozatot írtam velük. Arra kellett válaszolniuk, hogy mond-e valamit, és ha igen, mit mond ez a négy hang? Nagyon érdekesek voltak a válaszok. Néhányat idézek:

„Valami elkezdődik!” „Valami születik ebben a pillanatban.” „Várakozunk valami nagyszerű dolog megjelenésére.” „Nem hagyom magam. Nagy reménnyel neki kezdek valaminek!” „Ebben a pillanatban megnyílt valami, ami eddig be volt zárva.” „Megjelent valami oly nagy, hogy az egész világ visszhangzik rá.” „A világmindenség hangja ez.” „Az egész világmindenségből feltörő titokzatos hang.” „Kifogyhatatlan forrás szökellése.” „Hajnalhasadás.” „Óriási, gyönyörű madár emelkedik lassan, hatalmasan az ég felé.” „Végtelen öröm.” „Valami örök végtelenre irányuló vágyakozás.” „Isten hangja.” „Istentől származó bátorság és erő.”

Voltak olyan diákjaim is, akik részletes tanulmányt írtak a négy hangról. Az egyik például ezt írta: „A szeretet: örök. Mozart életében e téren nemigen volt szerencsés. Éhezett az ilyen szeretetre. Ő csak szenvedéssel vegyített szereteteket tapasztalt meg, és szép, tiszta, jóságos, teljes szeretetre vágyakozott. Ezt érzem ki a *do, re, fa, mi* hangokból. Mozart szeretett volna kimenekülni ebből a világból egy más, sokkal szebb világba. A négy hang ezt jelenti.” Egy másik diákom meg arra figyelt fel, hogy Mozart első és utolsó szimfóniájában jelenik meg ez a négy hang. Az elsőben kérdésként. Az utolsó szimfónia fűgájában pedig megvilágosodásból született válaszként.

Ezeket a reakciókat olvasva azt gondolhatná valaki, hogy „no, ezeknek a japán diákoknak jó fantáziájuk van!” Igaz, hogy jó a fantáziájuk, de nem légből kapott, amit mondanak. Mozart zenéjében, kiváltképpen ebben a négy hangban, mindez benne van. A legkülönbözőbb dolgokat is ki lehet hallani belőle. Mert az igazi remekművek hatástörténete végtelen. És minthogy mi mindnyájan „potenciális Mozartok” vagyunk (aktuális Mozart nem születik többé!), hiszen élvezzük Mozart zenéjét, mindezt átéléssel megtanulhatjuk tőle, vagy jobban mondva attól a „zenétől”, amelyet ő Istentől kapott.

Egy másik nagy-nagy zeneszerzőről, Bartók Béláról olvastam a következő történetet. Barátai egy budai lakáson előadták egyik vonós ötösét. Jelen volt maga Bartók is. A darab elhangzása után egy zeneszakértő hosszú előadást tartott, amelyben az éppen elhangzott darabot értelmezte. Az első tételből a mindenség hangját, a másodikból az emberi élet problematikáját stb. hallotta ki, és bőséges filozófiai szakkifejezéseket használva magyarázta a muzsika mondanivalóját. Bartók az első sorban ült, és egyre távolabbra nyílt szemmel hallgatta az előadást. Az előadás végeztével mindenki arra várt, hogy Bartók megszólal, és vagy helyeslően, vagy kritikusan nyilatkozik. De az egyébként is szófukar mester csak ült szótlanul. A helyzet kínossá kezdett válni, és a zeneszakértő végül odafordult Bartókhoz, és megkérdezte: „Mester, jól eltaláltam? Ön valóban ezeket a gondolatokat akarta kifejezni e csodálatos művével?” A szófukar Bartók egy szóval felelt: „Talán.”

Ő nem tudott volna ilyen filozófiai előadást tartani, de zenéjében ott voltak a minden magyarázatot meghaladó mélységek. Ugyanez áll Mozart zenéjére is. Ő se magyarázta meg szavakkal zenéje titkát, hanem csak öntötte magából a szebbnél szebb zenedarabokat.

Varázslatuk máig is tart. Bárcsak elvarázsolna minket is. Több lenne akkor a szeretet és remény ebben a világban.